

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto luonnoksesta valtioneuvoston uudeksi lainvalmistelun kuulemisoppaaksi

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa luonnoksesta valtioneuvoston uudeksi lainvalmistelun kuulemisoppaaksi ja toteaa, että se on osallistunut oikeusministeriön asettaman työryhmän työhön ja siten osallistunut kuulemisoppaan valmisteluun työryhmäkokouksissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa aluksi, että kuulemisoppaan valmistelu on ollut johdonmukaista, vaikkakin polveilevaa, ja siinä on pyritty ottamaan huomioon sidosryhmien näkemyksiä järjestämällä esimerkiksi kuulemistilaisuuksia.

Oppaan periaatteet ja suositukset

Oppaassa olisi jatkossa kahdentasoista ohjeistusta; periaatteita ja suosituksia. Periaatteita tulisi noudattaa sellaisenaan. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tätä hyvänä lähtökohtana, jotta valtioneuvoston lausuntokäytännöt muodostuisivat nykyistä yhdenmukaisemmiksi. On myös hyvä, että periaatteet todetaan sivulla 12–13 yhteenvetona, jotta säädösvalmistelija ja säädösvalmistelun johtajat voivat helposti muodostaa kuvan kuulemisen keskeisimmistä toimenpiteistä. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa kuitenkin, että Yhteenveto-kohta voisi paremmin sopia Johdanto-osioon esimerkiksi kappaleeksi 1.3.1, jolloin se löytyisi nopeasti oppaasta sisällysluettelon kautta. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö pitää kannatettavana, että periaatteista poikkeaminen on perusteltava.

Oppaan jatkokehittämisessä voisi vielä pohtia, miten periaatteet voitaisiin saada erottumaan paremmin, kun nyt luonnoksessa sekä periaate että suositus ovat paksunnetulla fontilla.

Lausuntomenettely ja lausuntoaika

Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että luvun 4.1 (Lausuntomenettelyn tarkoitus) alkuun siirretään kappale, jossa kerrotaan lausuntomenettelyn tarkoituksesta. Samassa luvussa todetaan myös, että ”Julkinen lausuntomenettely säädösehdotuksesta voidaan jättää järjestämättä vain perustellusta syystä, joka mainitaan hallituksen esityksessä taikka asetuksen tai määräyksen esittelymuistiossa”. Jää epäselväksi, onko tämän tarkoitus olla oppaassa tarkoitettu periaate. Aiemmin sivulla 46 todetaan yhteenvedon kohdalla periaatteena, että lausuntomenettely järjestetään Lausuntopalvelussa ja se voidaan järjestää muulla tavalla vain perustellusta syystä. On siis eri asia, että järjestetäänkö lausuntomenettely kuin se, että missä se järjestetään. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että tätä kokonaisuutta voisi vielä selventää oppaassa.

Lausuntopalvelua ollaan parhaillaan uudistamassa ja olisikin hyvä kiinnittää huomiota tähän uudistustyöhön niin, että annettava ohjeistus vastaa palveluun suunniteltuja muutoksia. Olisi myös hyvä huomioida mahdollisimman pitkälle teknisten välineiden, kuten Lausuntopalvelun, Hankeikkunan ja Vahvan yhteentoimivuus.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että lausuntoajan tulee olla riittävän pitkä ja että luonnoksessa ehdotettava lausuntoaika vähintään kuusi tai kahdeksan viikkoa olisi riittävä. On kuitenkin selvää, että joissain tilanteissa lausuntoaika voi olla lyhyempikin. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää hyvänä, että oppaassa on annettu esimerkkejä perustelluista syistä ohjeistettua vähimmäisaikaa lyhyemmälle lausuntoajalle. Sosiaali ja terveysministeriö kuitenkin painottaa, että lausuntoajasta poikkeamisessa on aina kyse tapauskohtaisesta harkinnasta. Jotta kuuleminen tukisi säädösvalmistelun avoimuutta ja osallisuutta sekä luottamusta säädösvalmisteluun ja demokraattiseen päätöksentekoon, tulisi lausuntoajoissa aina

pyrkii vähintään kuuteen viikkoon. Jos lausuntoaikaa kategorisesti lyhennettäisiin, voisi se aiheuttaa painetta lyhentää lausuntoaikoja entisestään.

Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaa, että säädösvalmisteluun liittyy useita ohjeita ja oppaita, joita sekä säädösvalmistelijoiden että säädösvalmistelun johtajien tulisi noudattaa. Säädösvalmistelussa on useita pakollisia vaiheita, jotka vievät merkittävästi aikaa säädösvalmisteluprosessista. Vaiheiden tarkoituksena on toteuttaa hyvää lainvalmistelua. Lausuntomenettely on yksi vaiheista ja lausuntoajan pituus luonnollisesti vaikuttaa koko prosessin pituuteen. Lausuntomenettelyn tarkoitus on toteuttaa avointa lainvalmistelua ja samalla edistää demokraattista päätöksentekoa. Luonnoksen mukaan (s. 12) kuulemisopasta valmistelleen työryhmän tehtävänä oli myös ehdottaa keinoja, joilla säädösvalmistelua voidaan muillakin tavoin nopeuttaa erityisesti vaalivuonna. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää työryhmän huomioita mm. lainvalmistelun johtamisesta ja prosessin eri vaiheista asianmukaisina ja tärkeinä. Lainvalmisteluprosessin sujuvoittamista voisi olla tarkoituksenmukaista pohtia vielä lisää.

Sosiaali- ja terveysministeriö ei kannata sellaisenaan ehdotusta, että lausuntomenettelyssä saaduista lausunnoista laaditaan yhteenveto, joka julkaistaan Hankeikkunassa. Kaikissa hankkeissa ei ole tarpeen laatia lausuntoyhteenvetoa. Hankkeiden erilaisuus tulisi ottaa huomioon ja mahdollistaa tilannekohtainen harkinta. Lausuntopalautteesta esitetään tiivistelmä hallituksen esityksessä, ja lausunnot ovat saatavilla Hankeikkunassa ja Lausuntopalvelussa. Usein hankkeiden aikataulu on kiireellinen, ja lausuntoyhteenvedon laatiminen vaatii aikaa. Lausuntomenettelyjen kehittämisessä on hyvä huomioida tekoälyn hyödyt ja pohtia, miten tekoälyä voisi hyödyntää lausuntoyhteenvedon laatimisessa.

Opasluonnoksessa todetaan lasten ja muiden haavoittuvassa olevien ryhmien kuulemisesta ainoastaan liitteessä 4. Sosiaali- ja terveysministeriö huomauttaa, että kuulemisen merkityksellisyys näiden ryhmien kohdalla olisi hyvä tuoda esiin myös esimerkiksi kappaleessa 1.2 Kuulemisen tavoitteet ja hyödyt.

Valiokuntakuulemiset

Kuulemisoppaassa olisi jatkossa ohjeistusta myös valiokuntakuulemisista. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että lienee valiokuntakohtaista, haluaako valiokunta suullisen esityksen tueksi kirjallisen lausunnon vai diaesityksen vai kenties molemmat. Toive riippunee siitä, millaista asiaa valiokunnassa käsitellään. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö pyytää pohtimaan, onko oppaassa tarpeen suositella, miten yksittäiset dokumentit nimetään.

Opasluonnoksen sivulla 62 todetaan, että usein valiokunnat kuulevat pääosin samoja asiantuntijoita, joita on kuultu esityksen valmistelussa. Tämä lienee todennäköistä muissa kuin perustuslakivaliokunnassa, joka kuulee myös valtiosääntöasiantuntijoita, jotka eivät yleensä osallistu säädösvalmisteluun aiemmissa vaiheissa, kuten lausuntokierroksella.

Oppaassa käytetty kieli ja muut yleiset huomiot

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että opasluonnos olisi vielä hyvä oikolukea ja kiinnittää huomiota käytettyyn kieleen ja sen helppolukuisuuteen. Opasluonnoksessa on vielä joitain kirjoitusvirheitä.

Opasluonnoksen pituuteen olisi myös hyvä kiinnittää huomiota. Tällä hetkellä voimassa olevassa oppaassa on 29 sivua ja luonnoksessa nyt 80 sivua sekä liitteet. On mahdollista, että opasluonnoksen hyvä tarkoitus jää saavuttamatta, kun tietoa ei välttämättä löydy kovin nopeasti.

Oppaassa viitataan hallituksen esitysten laatimisohjeisiin käyttämällä sanaa HELO. Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että ainakin ensimmäisen kerran kun ohjeisiin viitataan (s. 39), käytettäisiin koko ohjeen nimeä esimerkiksi näin: Hallituksen esitysten laatimisohjeet, jäljempänä HELO.

Kansliapäällikkö

Veli-Mikko Niemi

Johtaja

Aleksi Yrttiaho

VN/12575/2023-STM-28

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: